

OKUL ÖNCESİ RESİMLİ ÖYKÜ KİTAPLARINDA YER ALAN FEN KAVRAMLARI

SCIENCE CONCEPTS IN PRESCHOOL PICTURE STORY BOOKS

Zeynep BAŞKAN TAKAOĞLU

Doç Dr.

Gümüşhane Üniversitesi

zeynepbaskan@hotmail.com

Orcid No.: 0000-0003-1706-7933

Geliş Tarihi/Received:

12/11/2020

Kabul Tarihi/Accepted:

11/08/2021

e-Yayım/e-Printed:

31/12/2021

Özgün Araştırma Makalesi/Original Research Article

Kaynakça Bilgisi: Başkan Takaoğlu, Z. (2021). Okul öncesi resimli öykü kitaplarında yer alan fen kavramları. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 227-238

Citation Information: Başkan Takaoğlu, Z. (2021). Science concepts in preschool picture story books. *Journal of Research in Informal Environments*, 6(2), 227-238

ÖZ

Öğrenmede en önemli faktör ilgi ve meraktır. Çocukluk çağı çevreyi tanıma ve anlamada ilgi ve merakın en fazla olduğu dönemdir. Çocuklar merak ettikleri olayları çevrelerinde gördükleri veya duydukları durumlarla anlamlandırmaya çalışırlar. Bu anlamlandırmada kullanılan kaynaklardan biri de resimli öykü kitaplarıdır. Bu nedenle bu kitapların içeriği oldukça önemlidir. Mevcut araştırmada resimli öykü kitaplarında yer alan fen kavramları araştırılmıştır. Çalışmada okul öncesi dönemdeki çocuklara uygun olarak hazırlanmış 27 kitap incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizinin kullanıldığı araştırmada kitaplar içerik çözümlemesine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından hazırlanan form yardımıyla değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda resimli öykü kitaplarındaki metinlerde ve resimlerde yer alan fen kavramları, bunlara ait açıklamalar ve incelenen kitaptaki fen kavramlarına yer verilme durumuna yönelik bulgular elde edilmiştir. Fen kavramları incelendiğinde, biyoloji en çok kullanılan alan olmuş ve sıklıkla kitaplarda hayvanlara yönelik bilgilere yer verildiği görülmüştür. Kitaplarda fizik ve kimya kavramlarının ise çok fazla kullanılmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında kavramlara yönelik açıklamaların azlığı ve kavramlara yer verilme durumunun yetersizliği dikkati çekmiştir. Okul öncesi dönemdeki çocukların bu kaynaklar yoluyla fen kavramlarına yeterli düzeyde ulaşamadığı sonucu elde edilmiş ve yeni kitaplarda daha fazla fen kavramına ve bu kavramlara yönelik açıklamalara yer verilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Resimli öykü kitapları; fen kavramları; okul öncesi.

ABSTRACT

The most significant factor that triggers learning is interest and curiosity. Childhood is the period when interest and curiosity are most intense in getting to know and understanding the environment. Children try to make sense of the events they are curious about through the situations they see or hear in their environment. One of the resources used in this interpretation process is picture storybooks. Therefore, the content of these books is very important. In this research, science concepts in picture storybooks were investigated. For the research, 27 books prepared in accordance with the pre-school period children were examined. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study, and the books were subjected to content analysis. The data were evaluated with the help of a form prepared by the researcher. Through the form, findings of science concepts in texts and pictures in picture storybooks, their explanations, and the situations including science concepts in a book were obtained. As a result, it was seen that the most widely used field among science concepts was biology, information about animals were often given, and physics and chemistry concepts were not used much. In addition, it was noticed that the inclusion of concepts in the books was insufficient and that there were few explanations about the concepts. It was concluded that preschool period children could not access science concepts from these sources enough, and it was suggested that more science concepts and explanations about these concepts should be included in future books.

Keywords: Picture storybooks; science concepts; preschool.

GİRİŞ

Bireyler yaşantılarının her anında çevreleri ile iç içe ve etkileşim halindedirler. Bu etkileşim sonucunda yaşadıkları çevreyi tanımak ve anlamlandırmak isterler. Karşılaşılan durumların anlamlandırılmasında sorgulama ve araştırmanın önemi büyüktür (Şahin, 2016: 12). Özellikle okul öncesi dönemde çevreyi tanımaya ve anlamlandırmaya çalışan çocukların meraklı, keşfedici ve ilgili oldukları bilinmektedir (Aktaş Arnas, 2002). Fen öğretimi, doğrudan gözlemlenemeyecek soyut kavramları günlük yaşama aktararak öğrencilerin öğrenmelerini ve keşfetmelerini sağlayan bir alandır (Oktay, Ekinci ve Şen, 2020). Çocukların yaşadıkları ortamlarda ve çevrelerinde karşılaştıkları ilgi çekici birçok durum fen bilimleri ile ilişkilidir. Bu karşılaşılan durumlarda çocuklar çeşitli yöntemlerle bazı kavram ve tanımları anlamaya başlarlar. Yaşamda ilk öğrenilen kavram ve tanımlar ise ileride oluşturulacak fen bilimlerinin de temelini oluşturur (Büyükbaşkapu, Çeliköz ve Akman, 2012). Bu oluşturulan kavramlar üzerine yeni kavramlar eklenerek çocuklarda fen ve doğa olayları anlam kazanır. Bu nedenle okul öncesi dönemde karşılaşılan fen kavramları ve bu kavramların anlaşılır olması oldukça önemlidir.

Yaşamla iç içe olan bu kavramlar formal, informal veya doğal yolla öğrenilebilmektedir (Akman, 2003). Okul öncesinde doğal yolla öğrenilen bilgiler çocuğun kendi deneyimleri vasıtası ile kendi kendine öğrendiği bilgilerken, formal yolla öğrenilenler, örgün eğitim kurumlarında profesyonel kişiler tarafından öğretilen bilgilerdir. İnfomal öğrenmeler, anne-baba, arkadaş hatta bazen okul öncesi kurum dışı çeşitli kaynak veya öykü kitapları vasıtası ile öğrenilebilmektedir. Bu öğrenme, bireyin kendi deneyimleri sonucu ve yaşantılarında doğal olarak ortaya çıkan öğrenmeler bütünü olarak ifade edilmektedir (Çavuş, Topsakal ve Kaplan, 2013). Bu deneyimler okul, ev, park, bahçe, hastane vs. gibi sosyal hayatın devam ettiği birçok yerden elde edilebilir ve bireylere gerçek yaşamda karşılaştıkları sorunlara çözüm üretme becerisi kazandırır (Türkmen, 2010). Okul öncesinde öğrenilen informal bilgi yollarından biri de resimli çocuk kitaplarıdır.

Okul öncesi dönemde ebeveynler sıklıkla çocuklarının ilgisini çekmesi, merak uyandırması, kitap okuma alışkanlığı kazandırması, bilişsel hazır bulunuşluğun artırılması veya temel değerlerin öğretilmesi amaçları ile çeşitli kitaplar seçmekte ve bunları çocuklarına okumaktadırlar. Bu kitaplar; sadece kavramların ve resimlerinin yer aldığı ABC kitapları, okul öncesi eğitim setleri, okul öncesi matematik ve fen kavramlarına hazırlık kitapları ve öykü kitapları gibi çeşitli kategorilerde hazırlanmaktadır. Bu kategoriler içerisinde resimli öykü kitapları erken çocukluk döneminde pek çok kavramın öğretilmesinde önemli roller

üstlenmektedir (Özkan Kılıç, Güleç ve Genç, 2014). Kavramlar kitaplarda çeşitli yönlerle bazen resim, bazen yazı olarak ele alınmakta ve çocukların seviyesine uygun bir dille anlatılmaktadır (Uyanuk Balat, Kılıç, Değirmenci ve Ünsal, 2017). Erken yaşta karşılaşılan fen kavramları ile çocuklar çevrelerinde gördükleri karmaşık ve anlamlandırılmayan pek çok olayı basitleştirilmiş olarak ve kendi ilgi alanlarına uygun bir şekilde öğrenebilmektedirler (Eshach ve Fried, 2005). Bunun yanında çocukların renkli ve canlı resimleri incelemeleri, onlara anlam yükleme ve ilgisini çeken görsel bir şölenle karşılaşmalarını sağlarlar (Alptekin, 2018). Bu durum ise onların ilgi ve ihtiyaçlarını karşıladığı için öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.

Resimli öykü kitaplarında pek çok konu ve kavram ele alınabilmektedir (Özkan vd., 2014). Bunlara verilebilecek birkaç örnek; davranış ve değerler eğitimi, çevre bilinci, doğa ve coğrafya bilgileri ile fen kavramlarının öğretimi şeklinde olabilir. Bu kavramların öğretilmesinin yanında kavram gelişimini sağlaması, bilimsel süreç becerilerinin gelişimine yardımcı olması, merak ve sorgulamaya dayalı öğrenme imkânı sunması gibi pek çok gelişimsel özellik çocuklarda ortaya çıkabilmektedir (Alptekin, 2018). Amacına uygun olarak hazırlanan kitaplarla çocukların öğrenmesi kolaylaşır ve çevre ile hayal dünyası arasında bağ kurularak öğrenmenin yolu açılır. Bunun yanında hem resim hem dilsel olarak çocuğu uyarak bilişsel gelişimin yanında eleştirel düşünmeye de yardımcı olur (Veziroğlu ve Gönen, 2012). Bu yönüyle okul öncesi resimli öykü kitapları pek çok konu, kavram ve davranışın öğretiminde önemli roller üstlenmektedir. İçerik bakımından iyi oluşturulmuş bir öykü kitabı çocukların hayal güçlerinin yanında onları ilkokula hazırlayarak gelişimsel özelliklerine olumlu katkılar da sağlayacaktır.

Bu bakımdan okul öncesi dönemde oluşturulan resimli öykü kitaplarında yer alan kavramların düzeye uygun ve doğru bir şekilde öğretilmesi çocukların gelişimlerini olumlu yönde etkiler. Verilen fen kavramları ile çocukların hem kitap okurken eğlenmeleri, hem öğrenmeleri, hem de motivasyonları artmaktadır (Güzelyurt ve Özkan, 2019). Unutulmamalıdır ki başarılı bireylerin yetişmesi bilimsel süreç becerileri gelişmiş, meraklı ve keşfedici çocukların yetişmesinden geçmektedir. Bu yönüyle resimli öykü kitapları içerdiği bilgilerle çocuklara yol gösterici olabilmektedir (Pringle ve Lamme, 2004; Saçkes, Trundle ve Flevares, 2009). Ayrıca fen bilimlerinde öğrenilen kavramlarla neden-sonuç ilişkisi kurabilme, karşılaştırma yapabilme ve problem çözme gibi yeterliliklerin kazanılmasına yardımcı olunmaktadır (Alptekin, 2018).

Çocukların okul öncesi dönemde en sık karşılaştıkları yazılı kaynaklardan biri de okul öncesi kitaplarıdır. Bu kitapların seçiminde ise dil ve anlatım, tutum ve değerler, baskı ve ciltleme gibi pek çok kriter dikkate alınmaktadır (Gönen, Uludağ, Fındık Tanrıbuyurdu ve Tüfekçi, 2014). Ancak bireyin zihinsel gelişimine katkısı düşünüldüğünde kitap içeriğinde yer alan kavramların

da incelenmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle resimli öykü kitaplarında yer alan bilgilerin fen kavramları yönünden de incelenmesi gerekmektedir. Alanda resimli öykü kitaplarında yer alan fen kavramlarına yönelik farklı çalışmalar yer almaktadır. Ancak bunlar resim, metin gibi yer aldıkları bölümler bakımından ayrı ayrı değerlendirilmemiş ve açıklama düzeyine yönelik ayrıntılı çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda araştırmamızın temel amacı; okul öncesi döneme yönelik olarak hazırlanan resimli öykü kitaplarında yer alan fen kavramlarının belirlenmesidir. Bu ana amaç doğrultusunda çalışmamızın alt problemleri ise aşağıdaki gibidir:

1. Resimli öykü kitaplarında hangi fen kavramlarına, nerede yer verilmektedir?
2. Resimli öykü kitaplarında bir önceki alt problemde belirlenen fen kavramlarına ne kadar yer verilmektedir?

YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma doğasında yer alan tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama yönteminin bir alt basamağı ise doküman analizi tekniğidir. Bu teknikte herhangi bir çalışma ile ilgili mevcut kayıtların belirli ölçüt ve sistemlere göre incelenmesi yapılmaktadır (Çepni, 2007). Kendi içerisinde içerik çözümlemesi ve genel tarama olmak üzere iki alt bölüme ayrılmaktadır. Resimli öykü kitaplarının belirlenen kriterler bağlamında incelendiği mevcut çalışmada; yukarıda bahsi geçen özellikler de dikkate alındığında doküman analizi içerisinde yer alan içerik çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışmada yer alan kitapların belirlenmesinde öncelikle Türkiye’de sadece kitaplara yönelik satış sürdüren bir web sitesi dikkate alınmıştır. Burada çocuk kitapları kategorisine tıklanarak bu kategorinin alt başlığı olan okul öncesi kitapları seçilmiştir. Bu seçimden sonra sıralama ölçütünde çok satan kitaplardan az satana doğru bir sıralamaya gidilmiştir. Listede yer alan ilk 150 kitap dikkate alınmıştır. Bundan sonraki aşamada kitapların belirlenmesinde aşağıdaki ölçütlere dikkat edilmiştir:

- a) Seçilen kitabın araştırmamızın yapıldığı süre olan Ekim 2020 tarihinde belirlenen web sitesinde stokta yer alan bir kitap olmasına,
- b) İçeriğinin öykü kitabı olmasına, (kavram kitapları, bilimsel kitaplar, çizgi film ve animasyon karakterlerinin yer aldığı kitaplar vs. çalışmaya dâhil edilmemiştir).
- c) Kitap içeriğinde yalnızca bir öyküye yer verilmesine,
- d) Kitaplara yapılan yorumlar incelenerek okul öncesi 3-6 yaşa uygun olmasına,

e) Mümkün olduğunca daha önce fen kavramları yönünden incelenmeyen kitap olmasına özen gösterilmiştir.

Yukarıdaki kriterler dikkate alındığında 27 kitap ortaya çıkmış ve bu kitaplar temin edilmiştir. Temin edilen kitapların isimleri Ek 1’de yer almaktadır. Bu doğrultuda seçimi yapılan kitaplara yönelik demografik bilgiler her bir kitap için oluşturulan form yardımıyla incelenmiş ve kategorilendirilmiştir. Bu kategorilendirmeden elde edilen bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1 <i>Resimli çocuk kitaplarının özellikleri</i>			
İncelenen Özellikler		f	%
Basım yeri	İstanbul	18	66
	Ankara	6	22
	Çin	3	11
Basım yılı	2016	2	7
	2017	16	60
	2018	4	15
	2019	2	7
	2020	3	11
Baskı sayısı	1-5	14	52
	6-10	9	33
	11 ve üzeri	4	15
Sayfa sayısı	0-20	5	19
	21-30	3	11
	31-40	19	70
Yaş önerisi	Yaş önerisi yer alıyor	2	7
	Yaş önerisi yer almıyor	25	93
Orijinal yayın dili	Yabancı	23	85
	Türkçe	4	15

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın örneklemini oluşturan resimli öykü kitaplarının incelenmesi amacıyla araştırmacı tarafından iki farklı form kullanılmıştır. Bu formlardan ilki kitap özelliklerine ait bilgileri içeren bir formdur ve incelenen kitaba ait basım yılı, basım yeri, baskı sayısı, sayfa sayısı, yaş önerisi ve orijinal yayın dili değerlendirilmiştir.

Çalışmada kullanılan ikinci form ise okul öncesi kitaplarda fen kavramlarını değerlendirme formudur. Bu formun oluşturulma sürecinde öncelikle alan yazın incelenmiş ve okul öncesinde pozitif bilimlerde hangi kriterlere göre değerlendirme yapıldığı dikkate alınmıştır. Mevcut literatür taraması ve araştırmacının deneyimleri sonucu okul öncesi kitaplarda fen kavramlarını değerlendirme formu ortaya konulmuştur. Formda yukarıda bahsi geçen araştırmalar doğrultusunda dört temel kriter dikkate alınmıştır. Bu kriterler; kitaplarda metin içerisinde yer verilen fen kavramları, kitaplarda yer alan fen ile ilişkili resimler, kitap bazında fen kavramlarının yer alma sayısı ve verilen fen kavramlarına yönelik açıklamaların bulunup bulunmamasıdır.

Süreç

Çalışmada veri toplama süreci Ekim 2020 tarihinde yürütülmüştür. Araştırmacı tarafından öncelikle kitapların özelliklerine ait bilgiler not edilmiştir. Bunun için künye bilgilerine ait özellikler her bir kitap için ayrı ayrı değerlendirilerek forma işlenmiştir. İkinci aşamada ise kitapların içerisinde yer alan fen kavramları değerlendirilmiştir. Bu aşamada öncelikle kitaplar ayrıntılı olarak okunmuş ve her bir kitap için belirlenen fen kavramları listeye ayrı ayrı not edilmiştir. Çalışmada araştırmacı tarafından veriler incelendikten sonra aynı veri bir fen eğitimi uzmanına daha gösterilmiş ve ikinci araştırmacı tarafından veriler tekrar analiz edilmiştir. Her iki araştırmacı tarafından elde edilen veriler kullanılarak Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmış ve sonuç 0,89 olarak bulunmuştur. Böylece iki araştırmacı arasında mükemmel bir uyum ortaya çıkmıştır.

Çalışmadan elde edilen veriler betimsel analiz tekniğine tabi tutulmuştur. Betimsel istatistikte sayısal verilerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına yarayan yöntem ve teknikler kullanılmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyükoztürk, 2012). Mevcut çalışmada da elde edilen veriler kategorilere yerleştirildikten sonra frekanslandırılarak son şeklini almıştır. Ardından oluşturulan tablolar yardımıyla veri yazıya dönüştürülmüştür.

BULGULAR

Bu kısımda resimli öykü kitaplarında yer alan fen kavramlarına yönelik bilgilere yer verilmiştir. Bunun için öncelikle kitaplarda yer alan fen kavramlarına ait incelemeler, ardında fen kavramlarının incelendiği kitapta yer alma durumuna ait veriler sunulmuştur.

Tablo 2

Resimli öykü kitaplarının içeriğinde yer alan fen kavramlarının dağılımı

Fen kavramı	Metinlerdeki fen kavramları sayısı		Resimlerdeki fen kavramları sayısı		Fen kavramlarına ait açıklama bulunması	
	f	%	f	%	f	%
Hayvanlar alemi	50	48	52	47	18	63
Bitkiler alemi	4	4	3	3	2	7
Kimyasal değişme	7	7	8	7		
Hareket	17	16	16	14		
Astronomi (Ay, güneş, yıldız vs.)	9	9	12	11	4	14
Yüzme- batma	4	4	5	5	1	4
Denge	2	2	7	6	1	4
Işık ve gölge	7	7	6	5	1	4
Ses	1	1				
Sarkaç	1	1				
İtme ve momentum	1	1	1	1	1	4
Genel Toplam	103		110		28	

Tablo 2 incelendiğinde resimli öykü kitaplarında fen kavramlarına metin içerisinde 103, resimler içerisinde ise 110 kez rastlanmıştır. Bu kavramlara ait açıklama sayısı ise 28'dir.

En fazla kavramın hem metinlerde hem de resimlerde hayvanlar alemine ait olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kavramlar içerisinde metin veya resimlerde yer verilen açıklamalara bakıldığında ise yine en fazla oranın % 48 ile hayvanlar alemine ait olduğu görülmüştür. Aynı kavram açıklamalarda da sıklıkla kullanılmış ve % 63 gibi bir oranı temsil etmiştir. Bunun yanında bitkiler alemine ait resimler ve metinler sıklıkla kullanılmıştır.

Hareket konusu hayvanlar aleminden sonra en fazla yer verilen ikinci konu olmuştur. Ancak metinlerde ve resimlerde bu konudan sıklıkla bahsedilirken konu ile ilgili hiçbir açıklama yer almamıştır. Bu konuyu resimlerde, metinlerde ve açıklamalarda yer verilmesi bakımından en fazla takip eden alan ise astronomi olmuştur. Bu alan metinlerde % 9, resimlerde % 11 ve açıklamalarda % 14 oranında yer almıştır. Kitaplarda bir diğer karşılaşılan konu kimyasal değişmedir. Bu alanda metin ve resimlerde bilgiler yer alırken, herhangi bir açıklama ise bulunmamaktadır.

Bu alanlar dışında kitaplarda yer verilen fen konuları yüzme-batma, denge, ışık ve gölge, ses, sarkaç, itme ve momentum alanları olmuştur. Ancak bu alanlarda resimler ve bilgiler çok az verilmiş, üstelik kavramlara ait açıklamalar da sadece bir kez yapılmış veya hiç yapılmamıştır.

Tablo 3

Resimli öykü kitaplarında fen kavramlarına yer verilme sıklığı

Fen kavramlarının sayısı	Fen kavramlarının yer verilme sıklığı	
	f	%
0- 10	15	55
11- 20	10	37
21- 30	1	4
31- 40	-	0
41- 50	1	4

Tablo 3 değerlendirildiğinde resimli öykü kitaplarında genellikle bir kitapta 0 ile 10 arasında fen kavramının geçtiği ortaya çıkmıştır. Bu kavramlar %55 oranındadır. Ardından fen kavramları 11 ile 20 kez kitaplarda yer almıştır. Bu oran ise resimli öykü kitaplarında %37 olarak belirlenmiştir. 21- 30 ve 41- 50 arası kavrama sahip sadece birer kitap bulunmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Resimli öykü kitaplarında fen kavramları incelendiğinde en fazla kavramın hayvanlar alemi alanında olduğu ortaya çıkmaktadır. Konu ile ilişkili farklı çalışmalarda da benzer olarak yine hayvan figürlerinin resimli öykü kitaplarında en fazla yer verilen fen kavramı olduğu belirlenmiştir (Alptekin, 2018; Çabuk, Baş ve Teke, 2017;Gönen, Karakuş, Uysal, Kehci, Ulutaş ve Kahve, 2015; Yılmaz Genç ve Özen Uyanır, 2016;). Bu durumun nedeni okul öncesi yaştaki çocukların hayvan karakterlerinin dili kullanılarak verilen mesajlardan daha fazla etkilenecek kalıcı öğrenmelerinin sağlanabileceğinin düşünülmesi olabilir (Çabuk vd., 2017; Yılmaz Genç ve Özen Uyanır, 2016). Resimli öykü kitaplarında yer verilen hayvanlara ait yaşam alanları, hayvan türleri ve bunların özellikleri hakkında çeşitli bilgiler sunulmaktadır. Bu bilgiler vasıtası ile çocukların bu hayvanları ve yaşam alanlarını tanıması sağlanmaktadır (Alptekin, 2018; Pringle ve Lamme, 2004). Bu sayede hayvanlar ve belirtilen hayvanların birçok özelliği daha yakından tanınmaktadır.

Hayvanlar alemi dışında yer alan konular genellikle fiziksel bilimlerle ilişkili alanlardır. İncelenen kitaplarda belirlenen konular; hareket, astronomi, ışık, ses ve gölge, yüzme-batma gibi geniş bir dağılım içermesine karşın, yer verilen konu oranları oldukça düşük düzeyde kalmıştır. Literatür incelendiğinde ise mevcut çalışma ile uyumlu olarak farklı araştırmalarda da okul öncesi çocuk kitaplarında yukarıda bahsi geçen ve fizikle ilgili olan kavramlara ya hiç yer verilmediği veya yetersiz düzeyde yer verildiği ortaya çıkmıştır (Alptekin, 2018; Saçkes vd., 2009; Trundle ve Flewares, 2009; Yılmaz Genç ve Özen Uyar, 2016). Küçük ve Laçın Şimşek, (2017) özellikle astronomi ve uzay bilimlerinin çocukların ilgisini çektiğini ve ilgileri

doğrultusunda öğrenmeyi kolaylaştırdığını belirtmiştir. Yine aynı çalışma çocukların astronomi kavramlarını öğrendikleri kaynaklardan birinin de kitaplar olduğu belirlenmiştir. Bu eksikliğin öğretmenler tarafından da fark edilmesi okul öncesi eğitimde astronomi ve fizik bilimine daha fazla yer verilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Yılmaz Genç ve Özen Uyar, 2016).

Resimli öykü kitaplarında en az bahsi geçen alan kimya olmuştur ve bu alanda sadece kimyasal değişme konusuyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bu alanda herhangi bir açıklamanın olmaması da dikkat çekicidir. İncelenen çalışmalarda da kimya alanına yönelik herhangi bir bilgiye rastlanmaması, okul öncesi dönemde kimyanın en fazla ihmal edilen fen alanı olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmada kavramlarla ilgili verilen açıklamaların oldukça kısıtlı tutulduğu görülmüştür. Bununla birlikte öğretmenlerin resimli öykü kitaplarında yer alan coğrafya kavramlarını yeterli görmemeleri mevcut çalışmada ortaya çıkan fen kavramlarına yönelik açıklamaların yetersizliği ile uyumluluk göstermektedir (Özkan vd., 2014). Yine farklı bir çalışmada da resimli öykü kitaplarında yer alan kavramların az olduğu ortaya konulmuştur (Uyanık Balat vd., 2017).

Kitaplarda yer alan kavramlar değerlendirildiğinde bir kitapta çoğunlukla 0 ile 10 arasında fen kavramının olduğu belirlenmiştir. Bu oran oldukça düşüktür. Benzer bir sonuç Veziroğlu ve Gönen (2012) tarafından da elde edilmiştir. İncelenen kitapların birçoğunda açıklamaya yer verilmediği, sadece kelime veya resim boyutunda kavramların kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum ise bir önceki sonuç ile uyumdur ve resimli öykü kitaplarında yer alan fen kavramlarının yetersizliğini ortaya koymaktadır.

Resimli öykü kitaplarında yer alan fen kavramları çocuklara farklı açılardan katkılar sağlamaktadır. Örneğin fen bilimleri ile ilişkili kitapların okunması kavramların daha çabuk ve doğru bir biçimde gelişmesinde önemli rol oynamaktadır (Küçük ve Laçın Şimşek, 2017). Üstelik fen kavramlarının okul öncesi hikâye kitaplarında işlenmesi diğer kavramlara göre daha kolaydır (Uyanık vd., 2017). Ancak alandaki yetersizlikler çocuklarda okul öncesi fen kavramlarının istenilen düzeyde gelişmemesine neden olmaktadır. Bu çalışma sonucunda okul öncesi çocukların incelenen kaynaklardan yeterince fen kavramına ulaşamadığı ve bu kitaplarda kavram açıklamalarına yeterince yer verilmediği sonucu elde edilmiştir. Bu yönüyle yeni yazılacak kitaplarda hayvanlar alemi yanında farklı fen kavramlarının da dahil edilmesi önerilmektedir. . Bu kitapların seçiminde dikkate alınabilecek konulardan biri de okul öncesi dönemde fen kavramlarına aşinalığın artırılması olabilir. Bu aşinalık resimler, metinler ve basit

açıklamalarla sağlanabilir. Bu nedenle özellikle okul öncesi dönemde seçilecek kitaplarda dikkat edilecek özelliklerden biri de fen kavramlarına yer verilmesi ve bu kavramların içeriğinin açıklanması olabilir.

KAYNAKÇA

- Akman, B. (2003). Okul öncesinde fen eğitimi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 79, 14-16.
- Aktaş Arnas, Y. (2002). Okul öncesi dönemde fen eğitimi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 76, 4-6.
- Alptekin, Z. D. (2018). 3-6 yaş grubu çocuklara yönelik yayımlanan resimli hikâye kitaplarının kavram gelişimine katkısı ve temel fen kavramları açısından incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 2(1), 76-86.
- Büyükbaşkapu, S., Çeliköz, N. ve Akman, B. (2012). Yapılandırmacı bilim eğitimi programı'nın 6 yaş çocuklarının bilimsel süreç becerilerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 37(165), 276-292.
- Çabuk, B., Baş, T. ve Teke, N. (2017). Resimli öykü kitaplarındaki görseller ve metinler masum mu? - İletilen doğal çevre mesajları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 984-1016. doi: 10.14686/buefad.310561
- Çavuş, R., Topsakal, Ü. U. ve Kaplan, A. E. (2013). İnfomal öğrenme ortamlarının çevre bilinci kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri: kocaali bilgievleri örneği. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(1), 15-26.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*, Genişletilmiş Üçüncü Baskı, Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Ulutaş, Z. ve Kahve, Ö. (2015). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(49), 724-735. doi: 10.16986/HUJE.2015014224
- Gönen, M., Uludağ, G., Tüfekçi, E. ve Tanrıbuyurdu, F. (2014). 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 126-139.
- Güzelyurt, T. ve Özkan, Ö. (2019). Okul öncesi dönemde çevre eğitimi: çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *İlköğretim Online*, 18(1), 20-30.
- Eshach, H. ve Fried, M. N. (2005). Should science be taught in early childhood? *Journal of Science Education and Technology*, 14(3), 315-336.
- Küçük, A. ve Laçın Şimşek, C. (2017). Okul öncesi dönemdeki çocuklar uzay hakkında ne biliyor?, *Sakarya Üniversitesi Journal of Education*, 7(4 özel sayı), 730-738.
- Oktay O., Ekinci S. ve Sen, A. I. (2020). Investigation of middle school students' thoughts about a mobile planetarium activity. *Elementary Education Online*, 19(2), 695-717. doi:10.17051/ilkonline.2020.693202
- Özkan Kılıç, Ö., Güleç, H. ve Genç, S. Z. (2014). Okul öncesi dönem resimli öykü kitaplarının coğrafi kavramları içermesi yönünden incelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15(1), 35-52.
- Pringle, R. M. ve Lamme, L. L. (2005). Using picture story books to support young children's science learning. *Reading Horizons*, 46(1), 1-15.
- Saçkes, M., Trundle, K. ve Flevares, L. M. (2009). Using children's literature to teach standard-based science concepts in early years, *Early Childhood Education Journal*, 36(5), 415-422.
- Şahin, F. (2016). *Okul öncesi dönemde fen eğitimi*, Ankara: hedef yayıncılık.
- Türkmen, H. (2010). İnfomal (sınıf-dışı) fen bilgisi eğitimine tarihsel bakış ve eğitimimize entegrasyonu. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(39), 46-59.
- Uyanık Balat, G., Kılıç, Z., Değirmenci, Ş. ve Ünsal, F. Ö. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarında yer alan temel kavramların incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 424-441. doi:10.21764/mauefd.319461

Başkan Takaoğlu/ Okul Öncesi Resimli Öykü Kitaplarında Yer Alan Fen Kavramları

Veziroğlu, M. ve Gönen, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının M.E.B. okul öncesi eğitim programındaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 163, 226-238.

Yılmaz Genç, M. M. ve Özen Uyar, R. (2016). Resimli çocuk kitaplarının fene yönelik kavram, konu ve temalar açısından incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 9(46), 600-607.

Ek 1. İncelenen Resimli Çocuk Kitapları

Sıra	Kitap ismi
1	Yemek yiyorum
2	Çiftlik öyküleri- Traktör macerası
3	Çiftlik öyküleri- Meraklı kedi
4	Çiftlik öyküleri- Kahraman itfaiyeciler
5	Çiftlik öyküleri- Kamp
6	Çiftlik öyküleri- Yaramaz koyun
7	Kısa kulaklı tavşancık
8	İki utangaç panda
9	Babam neden burada değil?
10	Yaşlı ayılar ağaca tırmanamaz
11	İyi geceler farecikler
12	Bugün bir kova doldurdun mu?
13	Avucundaki öpücük
14	Kitapları çok seven çocuklar
15	Mutlu su aygırı
16	Penguenler uçamaz
17	Hiç hata yapmayan kız
18	Zürafa saklama rehberi
19	Gece maymunu, gündüz maymunu
20	Gergedanlar krep yemez
21	İyi yürekli dev memo
22	Kaplanı sakın gıdıklama
23	Böğürtlen cini ve sarı gaga
24	Yavru ahtapot olmak çok zor
25	Kırmızı kanatlı baykuş
26	Seni çok seviyorum kokuşuk surat
27	Üç kedi bir dilek